

چکیده

پژوهش حاضر به روش توصیفی و با هدف تحلیل استنادی مآخذ مقالات نشریات علوم پزشکی انگلیسی زبان ایران و تعیین میزان دسترسی رایگان به متن کامل مجلات استناد شده در آنها از طریق سایتهای اینترنت انجام گرفته است.

جامعه پژوهش شامل کل استنادهای مقالات دوره ۲۰۰۰ سه نشریه Acta Medica Iranica, Iranian Journal of Medical Sciences, Medical Journal of Islamic Republic of Iran بوده که این مجلات دارای ۱۷۱ مقاله و ۳۱۶۲ استناد بودند.

اطلاعات استنادها در فرمهایی گردآوری شده و جهت پاسخگویی به سوالات پژوهش و رسیدن به اهداف آن مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. خلاصه ای از نتایج بدین شرح است:

- میانگین تعداد استنادهای مقالات مورد بررسی ۱۸/۹ می باشد.

- بیشترین درصد تاریخ انتشار استنادها در مجلات مورد بررسی (۵۶/۵۵) به سالهای ۱۹۹۹-۱۹۹۰ و کمترین درصد تاریخ انتشار استنادها (۰/۲۲) به سالهای قبل از ۱۹۵۰

اختصاص داشت.

- مقایسه تاریخ انتشار استنادهای سه مجله نشان داد که مجله Iranian Journal of Medical Sciences با ۶۵/۲۵٪ استناد در سال ۱۹۹۹-۱۹۹۰ از منابع روزآمدتری استفاده کرده است.

- نیم عمر استنادها در سه مجله مورد بررسی ۸/۷ سال برآورد شد.

- از لحاظ نوع مدارک و منابع، بیشترین درصد منابع استفاده شده مربوط به مقالات مجلات با ۸۹/۴۲٪ استناد بود. کتابها ۸/۹٪ استنادها و گزارش کنفرانسها، پایان نامه ها، مدارک کامپیوتری و نامه های علمی هرکدام کمتر از ۱٪ کل استنادها را به خود اختصاص داده اند.

- توزیع تاریخی مقالات مجلات مورد استناد نشان داد که ۵۴/۶۳٪ کل مجلات استناد شده در دهه ۱۹۹۹-۱۹۹۰ قرار دارند، ۳۰/۸۲٪ مربوط به دهه ۱۹۸۹-۱۹۸۰ و ۱۵/۰۹٪ بقیه به سالهای قبل تعلق دارند.

- از کل کتابهای مورد استناد، تاریخ انتشار ۷۴/۱۱٪ مربوط به سالهای ۱۹۹۹-۱۹۹۰،

٪ ۱۶/۵۵ مربوط به سالهای ۱۹۸۹-۱۹۸۰ و ٪ ۹/۲۹ باقیمانده به سالهای قبل تعلق داشت.

- از کل سایر منابع مورداستناد، تاریخ انتشار ٪ ۶۶/۵۳ آنها مربوط به سالهای ۱۹۹۹-۱۹۹۰.

٪ ۲۷/۵۹ آنها مربوط به سالهای ۱۹۸۹-۱۹۸۰ و ٪ ۵/۵۴ سایر منابع مورد استناد مربوط به سالهای قبل از ۱۹۸۰ بود.

در بررسی میزان دسترسی رایگان به متن الکترونیکی مقالات مجلات مورد استناد در سالهای ۲۰۰۰-۱۹۹۸، از بین ۱۴۰ عنوان مجله، ۱۲۶ عنوان دارای فرمت الکترونیکی بودند. و ۱۴ عنوان مجله فقط به شکل چاپی منتشر می شدند.

- از کل مجلات الکترونیکی بازیابی شده، ۴۷ عنوان مجله (٪ ۳۳/۵۷) به طور تمام متن و رایگان قابل دسترس بودند.

- ۵۳ عنوان مجله (٪ ۳۷/۸۶) به صورت اشتراک چاپی بعلاوه فرم الکترونیکی رایگان در سایتهای گوناگون بازیابی شدند.

- ۲۶ عنوان مجله (٪ ۱۸/۵۷) برای فرم الکترونیکی خود حق اشتراک جداگانه دریافت می کردند.

از لحاظ نحوه ارائه اطلاعات الکترونیکی رایگان در مجلات بازیابی شده، بیشترین درصد مجلات (٪ ۴۲/۸۵) فهرست مندرجات و چکیده مقالات خود را ارائه می کردند و کمترین درصد مجلات (٪ ۳/۹۶) هیچگونه اطلاعاتی را به رایگان در دسترس قرار نمی دادند.

- ٪ ۲۸/۵۷ مجلات کل اطلاعات و محتویات خود را رایگان عرضه می کردند. ٪ ۱۵/۸۷ مجلات فقط فهرست مندرجات و ٪ ۸/۷۳ مجلات، فهرست مندرجات و متن کامل مقالات را به رایگان در دسترس استفاده کنندگان قرار دادند.

در پایان با در نظر گرفتن یافته های پژوهش مواردی از قبیل شناسایی مجلات الکترونیکی رایگان در زمینه علوم پزشکی و ایجاد پیوند از سایتهای مجلات الکترونیکی رایگان در صفحات خانگی کتابخانه ها، استفاده از نشریات الکترونیکی در مجموعه سازی کتابخانه ها، استفاده از فهرست مندرجات و چکیده مقالات مجلات کم استفاده تر به رایگان و پرداخت هزینه برای متن کامل مقالات مورد نیاز و معرفی و آموزش راههای دستیابی به متن کامل مقالات پیشنهاد گردید.